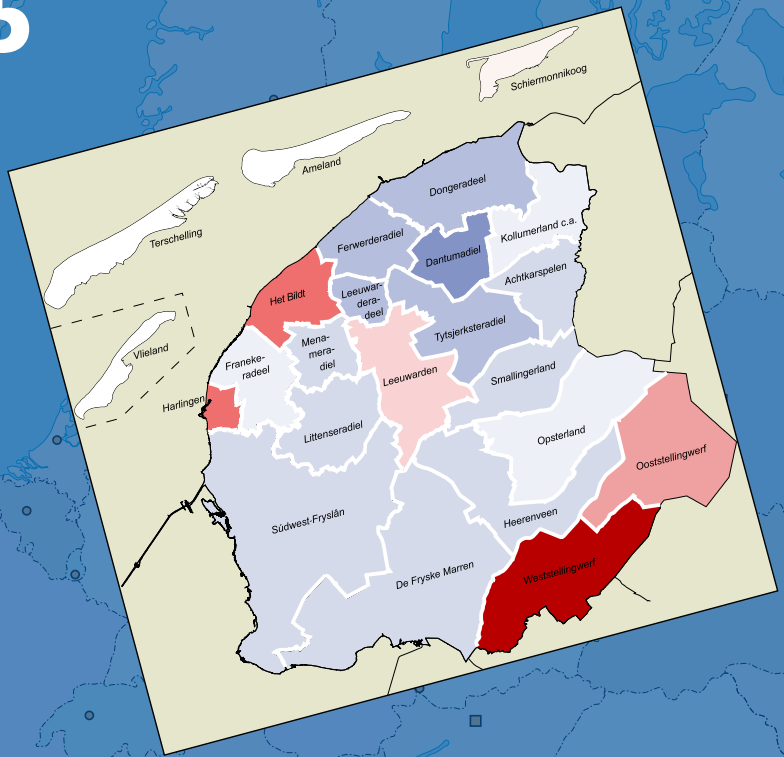




De Fryske taalatlas 2015



Friese taal in beeld

Inhoudsopgave

Deel 1: kaarten taalbeheersing en taalontwikkeling Fryslân

- 1.1. beheersingsniveau Fries in heel Fryslân (%)
- 1.2. beheersingsniveau Fries in heel Fryslân naar leeftijd (%)
- 1.3. moedertaal, spreektaal tegen partner en spreektaal tegen kinderen naar leeftijd (%)
- 1.4. moedertaal in de gemeenten Het Bildt en Oost- en Weststellingwerf (%)
- 1.5. ontwikkeling spreektaal tegen kinderen 1980 - 2015 (%)
- 1.6. ontwikkeling taalbeheersing Fries 1967 - 2015 (%)

Deel 2: provinciekaarten taalbeheersing op gemeenteniveau

- 2.1. Fries als moedertaal in Friese gemeenten (%)
- 2.2. Fries verstaan in Friese gemeenten (%)
- 2.3. Fries spreken in Friese gemeenten (%)
- 2.4. Fries lezen in Friese gemeenten (%)
- 2.5. Fries schrijven in Friese gemeenten (%)
- 2.6. spreektaal Fries tegen partner in Friese gemeenten (%)
- 2.7. spreektaal Fries tegen kinderen in Friese gemeenten (%)

Deel 3: provinciekaarten beleidsontwikkeling op gemeenteniveau

- 3.1. taalbeleid Friese gemeenten
- 3.2. gemeenten die het Tomke-project meefinancieren
- 3.3. aantal kinderen op Friestalige en/of tweetalige kindercentra in Friese gemeenten
- 3.4. basisscholen die aangesloten zijn bij het Netwurk Trijetalige Skoallen (3TS)
- 3.5. scholen in het voortgezet onderwijs die Friese les geven
- 3.6. Friestalige eed/belofte door gemeenteraadsleden per gemeente (%)
- 3.7. gemeenten met officiële Friestalige plaatsnamen
- 3.8. Friestalige plaatsnamen in de provincie Fryslân
- 3.9. gemeenten met officiële Friestalige waternamen

Inleiding

De Fryske taalatlas geeft een overzicht van het beheersingsniveau en het gebruik van de Friese taal onder de inwoners van Fryslân en het gebruik van het Fries in het onderwijs en bij gemeentelijke overheden. De taalatlas 2015 is de derde editie na de eerdere uitgaven in 2007 en 2011.

In juni 2015 heeft de provincie Fryslân een taalonderzoek verricht onder de inwoners van Fryslân. Om een goed beeld te krijgen van de taalsituatie per gemeente, zijn er 28.000 enquêtes per post verstuurd naar willekeurige Friese huishoudens. In totaal hebben 9.915 Friezen de enquête ingevuld, goed voor een respons van 35%. In de gemeenten Menameradiel en Littenseradiel lag de respons met ruim 40% iets hoger dan gemiddeld. Daarnaast zijn alle Friese gemeentes en relevante ondersteunende instituten benaderd om actuele informatie over de taalbeleidsontwikkeling op gemeentelijk niveau te verkrijgen.

De atlas geeft de vier taalbeheersingsniveaus Fries (verstaan, spreken, lezen en schrijven) voor de inwoners van Fryslân weer. Dat is uitgesplitst naar de verschillende gemeenten en naar leeftijd. Ook maakt de atlas inzichtelijk of er significante verschillen zijn in de taalbeheersing op de verschillende niveaus ten opzichte van de meting in 2011. Naast kaarten over de beheersing en het gebruik van de Friese taal, bevat de atlas kaarten op het gebied van taaloverdracht en het gebruik van het Fries in het onderwijs. Vanwege het betrekkelijk geringe aantal inwoners en de afwijkende taalsituatie zijn de Waddeneilanden buiten beschouwing gelaten. Bij de vergelijking van gemeentelijke uitkomsten met eerdere metingen moet rekening worden gehouden met de recente opdeling van de voormalige gemeente Boarnsterhim in de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen, Súdwest-Fryslân en de nieuwe gemeente De Fryske Marren.

Aan de hand van de Fryske taalatlas krijgen gemeenten en andere overheden in Fryslân inzicht in hun situatie in vergelijking tot andere gemeenten. De informatie kan gebruikt worden bij het ontwikkelen van taalbeleid. Daarnaast verschaft de taalatlas ook individuele geïnteresseerden recente informatie over de taalsituatie in Fryslân. Gegevens en het kaartmateriaal uit de Fryske taalatlas mogen naar eigen inzicht gebruikt worden, mits de bron duidelijk wordt vermeld: 'Provincie Fryslân, de Fryske taalatlas: Friese taal in beeld 2015'. De verschillende cijferbronnen worden per kaart afzonderlijk genoemd.

De atlas is te vinden op de website van provincie Fryslân in de Staat van Fryslân: www.fryslan.databank.nl De Staat van Fryslân is de toegangspoort tot een breed palet aan beleidsinformatie, kaarten en overige publicaties.

Provincie Fryslân
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden
info@fryslan.nl

colofon:

tekst, gegevensverzameling en analyse:

- afdeling Informatievoorziening - Beleidsonderzoek

- afdeling Kultuer & Mienskip

kaarten en grafieken:

- afdeling Informatievoorziening - Cijfers & Kaarten

productie:

- afdeling Facilitaire Zaken - repro

Uitkomsten taalonderzoek 2015 in woorden:

De enquête bestaat uit een aantal vragen op het gebied van de beheersing en het gebruik van het Fries. Hierbij moet vermeld worden dat het gaat om 'self-report'. Het taalbeheersingsniveau Fries is niet getoetst, maar respondenten geven zelf aan hoe zij hun niveau inschatten.

Uitkomsten provincie Fryslân

Net als bij de taalatlassen in 2007 en 2011 komt dit jaar in de uitkomsten naar voren dat bijna alle inwoners van Fryslân de Friese taal vrij aardig tot heel goed kunnen verstaan (93,7%). Slechts een kleine groep verstaat het Fries met moeite of helemaal niet (6,3%). Het beheersingsniveau van het verstaan van het Fries is daarmee gelijk gebleven ten opzichte van de vorige taalmeting in 2011.

Ook de Friese spreekvaardigheid is in vergelijking tot 2011 gelijk gebleven. Driekwart van de Friezen geeft aan de taal vrij aardig tot heel goed te spreken. Van de Friezen spreekt 46,2% de taal naar eigen zeggen heel goed en 20,4% goed. Een kwart heeft hier moeite mee of spreekt de taal helemaal niet.

Het aantal inwoners van Fryslân dat de Friese taal goed tot heel goed kan lezen is significant toegenomen ten opzichte van de uitkomsten van de taalatlas 2011. In 2011 kon 48,6% van de Friezen de taal (heel) goed lezen, tegenover 51,8% in 2015. Een kwart leest het Fries vrij aardig en iets minder dan een kwart van de inwoners heeft hier moeite mee of kan dit helemaal niet.

Slechts een kleine groep inwoners van Fryslân kan het Fries (heel) goed schrijven (14,5%). Ten opzichte van 2011, toen 12,1% van de inwoners van Fryslân aangaf het Fries goed of heel goed te kunnen schrijven, is er sprake van een significante toename van het aantal inwoners dat het Fries goed of heel goed kan schrijven.

In vergelijking met de eerste taalmeting in 2007 kan geconcludeerd worden dat het beheersingsniveau van het Fries voor zowel het verstaan, spreken, lezen als schrijven is toegenomen.

Taaloverdracht

Ruim de helft van de Friese bevolking heeft het Fries als moedertaal. Minder dan de helft (45,6%) van de Friezen spreekt (meestal) Fries tegen zijn of haar partner. Het aandeel dat (meestal) Nederlands spreekt tegen de partner ligt met 47,1% iets hoger. Bij de taal die gesproken wordt

tegen de kinderen ligt het aandeel Fries (47,5%) en Nederlands (48,1%) heel dicht bij elkaar. Ten opzichte van 2011 is de taal die gebruikt wordt tegen partner en/of kinderen niet significant veranderd. In vergelijking met 2007 is het gebruik van het Fries iets afgenomen tegenover een lichte toename van het Nederlands.

Van de ouders die Fries tegen de partner spreekt, spreekt 93% (meestal) Fries tegen zijn of haar kind(eren). Bij 95% van de huishoudens waarbij beide ouders Fries als moedertaal hebben, is Fries de spreektaal tegen de kinderen. In geval van een verschillende moedertaal van de ouders (Fries en Nederlands) is Nederlands (62%) vaker de voertaal tegen kinderen dan Fries (38%).

Uitkomsten naar leeftijd

Er is weinig verschil in het beheersingsniveau van het spreken en het verstaan van het Fries tussen de verschillende leeftijdscategorieën. Voor elke leeftijdsgroep geldt dat ruim 80% het Fries goed kan verstaan en 75% het Fries goed kan spreken. In alle leeftijdsgroepen kan de helft goed Fries lezen. Met 55,3% ligt de Friese leesvaardigheid van de 65-plussers iets hoger dan de overige leeftijdsgroepen. De Friese schrijfvaardigheid van inwoners in de leeftijd 50-64 jaar is met 17,1% iets hoger dan schrijfvaardigheid in de overige leeftijdsgroepen (dat ligt rond de 13-14%).

Ten opzichte van 2011 is bij de leeftijdsgroep 18-29 jaar het beheersingsniveau van het verstaan en spreken van het Fries significant toegenomen. Voor inwoners van 30-49 jaar geldt een toename van de lees- en schrijfvaardigheid. De bevolking van 50-64 jaar is het Fries relatief beter gaan verstaan, spreken en schrijven in vergelijking met de uitkomsten van de eerdere onderzoeken in 2007 en 2011. De groep 65-plus kent geen verandering in beheersingsniveau van het Fries in de periode 2011-2015. Oudere Friezen spreken vaker Fries tegen de partner dan jongere Friezen. Van de twee groepen tussen 18-49 jaar spreekt respectievelijk 42,5% en 41,6% meestal in het Fries tegen de partner. Bij de 65-plussers ligt dit percentage op 52%.

Uitkomsten naar gemeente

Het beheersingsniveau van de Friese taal verschilt sterk per gemeente. In de gemeenten Littenseradiel, Dantumadiel, Ferwerderadiel en Tytsjerksteradiel ligt het percentage inwoners dat de Friese taal beheerst het hoogst. De gemeenten met het kleinste aandeel inwoners dat de Friese taal beheerst zijn Leeuwarden, Harlingen en Oost- en Weststellingwerf.

De inwoners van de gemeente Dantumadiel kunnen de Friese taal het beste verstaan. Van alle inwoners in de gemeente geeft 97% aan het Fries goed of heel goed te kunnen verstaan. In Weststellingwerf is het percentage inwoners dat het Fries goed of heel goed kan verstaan het laagst met 56%. Dantumadiel is ook de gemeente waar het beste Fries gesproken wordt: van alle inwoners spreekt 90% het Fries goed of heel goed. Weststellingwerf is ook op het gebied van spreekvaardigheid de gemeente met het kleinste tal inwoners dat de Friese taal goed of heel goed kan spreken, namelijk 29%.

Inwoners van Littenseradiel hebben de hoogste Friese schriftelijke taalbeheersing: lezen (77%) en schrijven (35%).

Er zijn op gemeenteniveau maar weinig significante wijzigingen in het beheersingsniveau ten opzichte van 2011. Het beheersingsniveau verstaan en spreken van het Fries is alleen in de gemeenten Franekeradeel en Leeuwarden toegenomen. In Franekeradeel, Leeuwarden, Smallingerland en Súdwest-Fryslân is sprake van een toegenomen leesvaardigheid. De Friese schrijfvaardigheid is toegenomen in Dantumadiel, Heerenveen, Leeuwarden en Smallingerland.

Dantumadiel is de gemeente met het hoogste aantal inwoners met het Fries als moedertaal, namelijk 84%. In Harlingen is dit het laagst (26%).

Top 5 gemeenten met het hoogste % spreektaal Fries tegen partner

1	Dantumadiel	79,5
2	Ferwerderadiel	75,0
3	Littenseradiel	72,7
4	Achtkarspelen	72,3
5	Dongeradeel	68,2

Top 5 gemeenten met het laagste % spreektaal Fries tegen partner

1	Harlingen	11,8
2	Weststellingwerf	14,8
3	Leeuwarden	21,1
4	Ooststellingwerf	26,3
5	Het Bildt	41,1

De beheersing en het gebruik van het Fries varieert sterk tussen de onderlinge gemeenten.

Zo is de spreektaal tegen de partner bij 8 op de 10 inwoners van Dantumadiel Fries, terwijl in de gemeente Harlingen slechts 12% van de inwoners Fries als spreektaal gebruikt. Ten opzichte van 2011 is alleen in Leeuwarden het gebruik van Fries als voertaal toegenomen.

Bij de vergelijking met de gemeentelijke taalsituatie in 2011 moet rekening worden gehouden met de opdeling van de voormalige gemeente Boarnsterhim in de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen, Súdwest-Fryslân en de nieuwe gemeente De Fryske Marren. De voormalige gemeente Boarnsterhim was meer Friestalig dan de gemeenten waar het recentelijk mee gefuseerd is. Dit zou een mogelijke factor kunnen zijn voor de lichte toename van het aantal inwoners in deze gemeenten dat het Fries als moedertaal heeft, ten opzichte van 2011.

Beleidsontwikkeling op gemeenteniveau

Het Fries is niet alleen een taal die gebruikt wordt in het contact met familie en vrienden, maar speelt ook een rol in verschillende gebieden in de maatschappij zoals in het onderwijs en bij overheidsbeleid. Zo hebben een aantal gemeenten de afspraak gemaakt met de provincie Fryslân dat zij in onderlinge geregistreerde schriftelijke stukken zoveel mogelijk de Friese taal gebruiken. Daarnaast is te zien dat bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2014 veel gemeenteraadsleden van het recht gebruik hebben gemaakt om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Sinds 2011 zijn meer kindercentra twee- of Friestalig geworden en is het aantal kinderen dat op een tweetalige/Frietalige peuterspeelzaal of kinderdagverblijf zit, toegenomen. Het aantal drietalige basisscholen per gemeente is ook sinds 2011 toegenomen. Op deze drietalige basisscholen wordt gewerkt met een drietalig model, met het Fries, Nederlands en Engels als vak en instructietaal.

Nieuw in de taalatlas is het overzicht van het aantal middelbare scholen in Fryslân dat het Fries geeft in de eerste en/of tweede klas. Daarnaast zijn er op dit moment zes middelbare scholen in Fryslân die meertalig voortgezet onderwijs aanbieden. Op deze scholen worden het Fries, het Nederlands en het Engels niet alleen als vak gegeven, maar ook gebruikt als instructietaal bij andere vakken.

Leeswijzer

1.1 : Als er een significante toe- of afname is geconstateerd tussen 2011 en 2015 in de provincie Fryslân, dan wordt dit achter elke staafdiagram aangegeven met een + of - teken.

1.2 : Als er een significante toe- of afname is geconstateerd tussen 2011 en 2015 in een bepaalde leeftijdscategorie, dan wordt dit achter elke staafdiagram aangegeven met een + of - teken.

1.3 : Als er een significante toe- of afname is geconstateerd in Fries als moedertaal, spreektaal tegen partner en/of spreektaal tegen kinderen tussen 2011 en 2015 in een bepaalde leeftijdscategorie, dan wordt dit achter elke staafdiagram aangegeven met een + of - teken.

1.4 : Als er een significante toe- of afname is geconstateerd in Fries als moedertaal tussen 2011 en 2015 in één van de drie streektaalgemeenten, dan wordt dit achter elke staafdiagram aangegeven met een + of - teken.

2.1 t/m 2.7 : Als er een significante toe- of afname is geconstateerd tussen 2011 en 2015 in een gemeente wordt deze rechtsonder in de desbetreffende gemeente gearceerd met groen bij een toename en rood bij een afname.

De Waddeneilanden zijn niet meegenomen in het taalonderzoek.

De uitkomsten zijn gewogen naar leeftijd en het aantal inwoners per gemeente.

De *moedertaal* is gedefinieerd als de taal waarmee de respondent is opgegroeid.

Onder *andere taal* wordt verstaan: de Friese streektalen, Stadsfries of een buitenlandse taal.

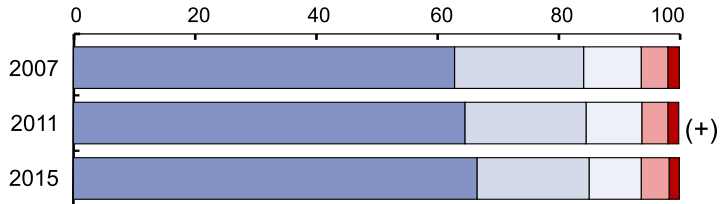
Voor het weergeven van de *spreektaal* is uitgegaan van het antwoord op de vraag welke taal de respondent *meestal* met kind en partner spreekt.

Onder een *significante toe- of afname* wordt verondersteld dat met 95% zekerheid kan worden aangenomen dat het verschil niet op toeval berust.

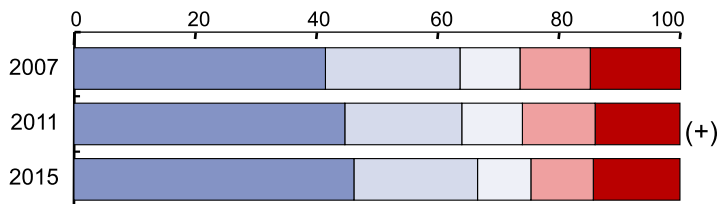
Bij de vergelijking van gemeentelijke uitkomsten met eerdere metingen moet rekening worden gehouden met de opdeling van de voormalige gemeente Boarnsterhim in de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen, Súdwest-Fryslân en de nieuwe gemeente De Fryske Marren.

1.1 beheersingsniveau Fries in Fryslân (%)

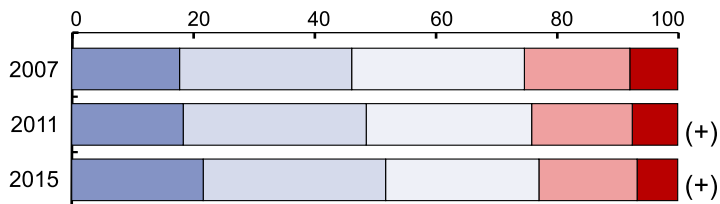
Fries kunnen verstaan (%)



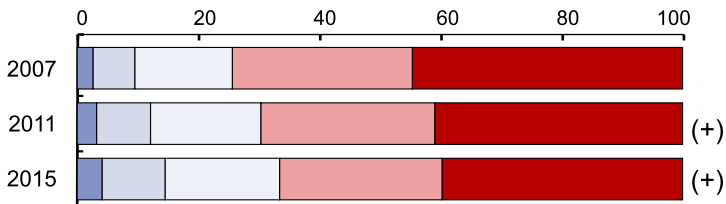
Fries kunnen spreken (%)



Fries kunnen lezen (%)

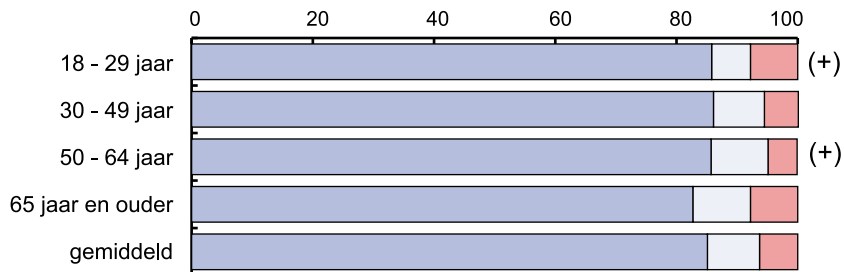


Fries kunnen schrijven (%)

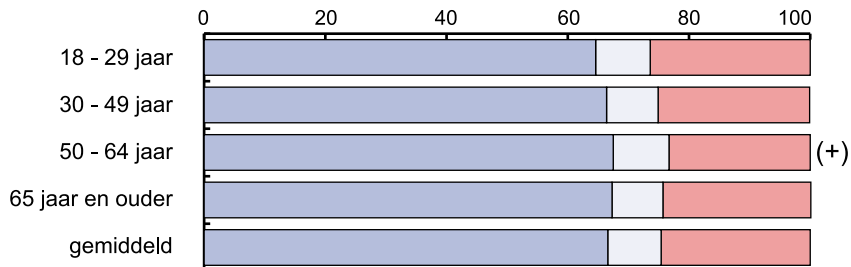


1.2 beheersingsniveau Fries in Fryslân naar leeftijd (%)

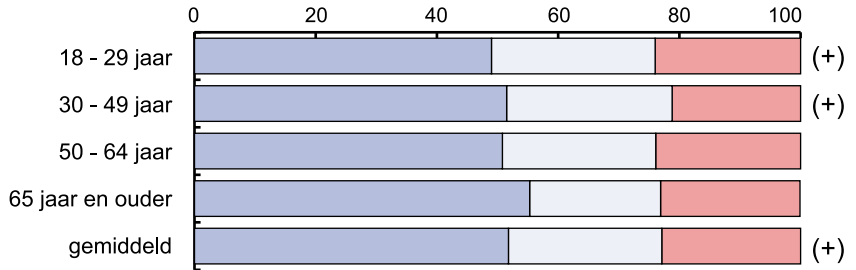
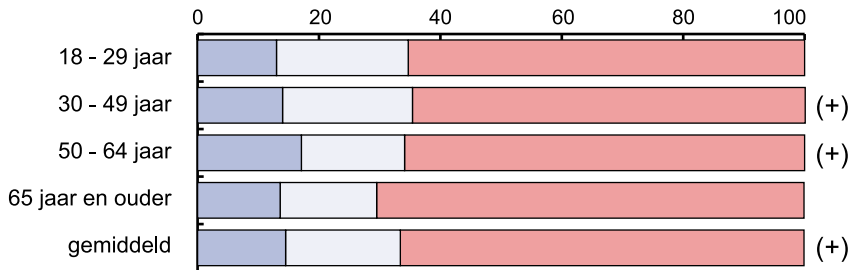
Fries kunnen verstaan, naar leeftijd (%)



Fries kunnen spreken, naar leeftijd (%)



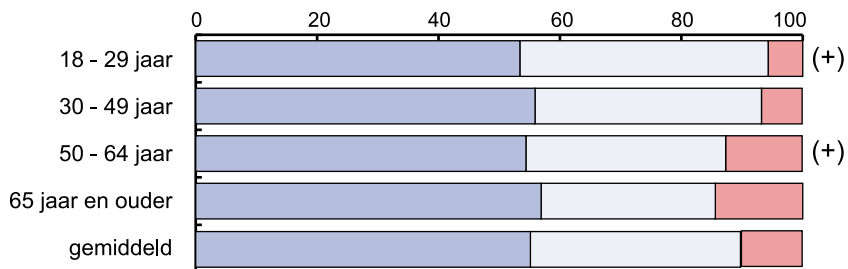
(heel) goed vrij aardig met moeite / niet

Fries kunnen lezen, naar leeftijd (%)**Fries kunnen schrijven, naar leeftijd (%)**

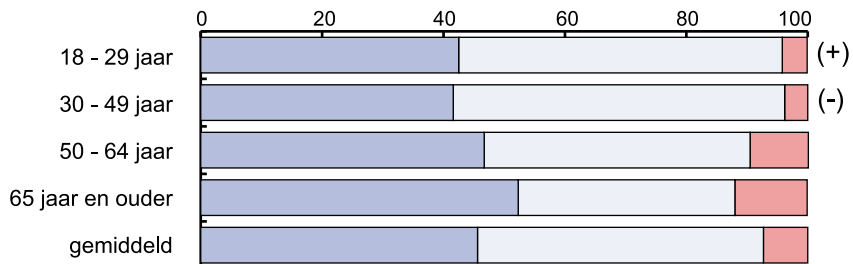
(heel) goed vrij aardig met moeite / niet

1.3 moedertaal, spreektaal tegen partner en spreektaal tegen kinderen naar leeftijd (%)

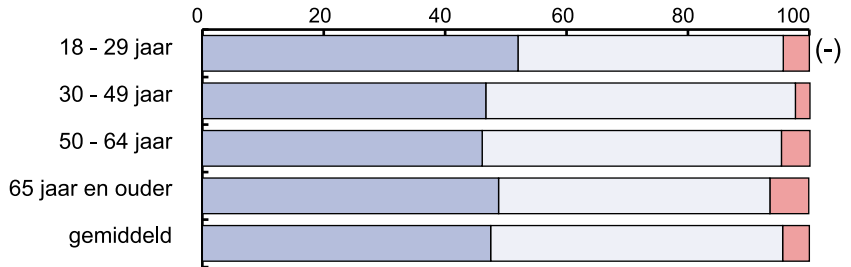
moedertaal naar leeftijd in %



spreektaal tegen partner naar leeftijd in %



Fries
 Nederlands
 Andere taal

spreektaal tegen kinderen naar leeftijd in %

De *moedertaal* is hierbij als volgt gedefinieerd: de taal waarmee de respondent is opgevoed.

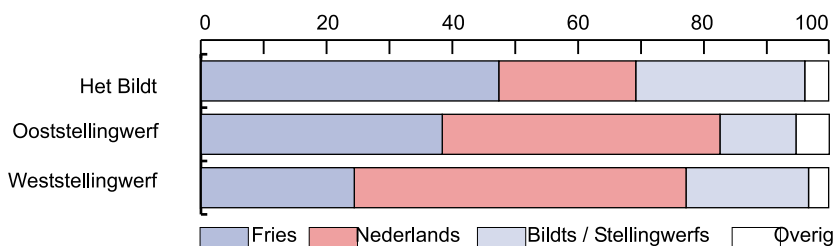
Onder *andere taal* wordt verstaan: de Friese streektaalen, het Stadsfries of een buitenlandse taal.

Wat de *spreektaal* betreft is uitgegaan van het antwoord op de vraag welke taal de respondent *meestal* met het kind en partner spreekt.

 Fries  Nederlands  Andere taal

1.4 moedertaal in de gemeenten Het Bildt, Oost- en Weststellingwerf (%)

moedertaal in de drie streektaalgemeenten in %

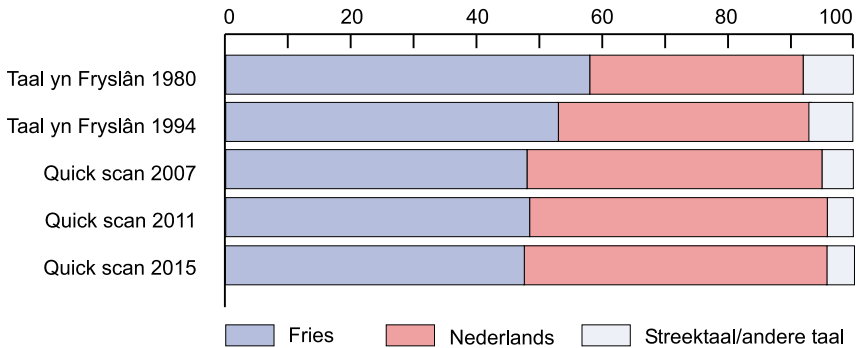


De drie gemeenten Het Bildt, Oost- en Weststellingwerf kennen een bijzondere drietalige situatie, waar naast het Nederlands en het Fries de streektaal in levend gebruik is. In de nota streektalen (2004) heeft de Provincie Fryslân een stimulerend en volgend beleid voor het Bildts en het Stellingwerfs beschreven. De gemeenten Het Bildt en Oost- en Weststellingwerf zijn de eerstverantwoordelijke overheden voor respectievelijk het Bildts en het Stellingwerfs.

Vergeleken met 2007 is het Fries als moedertaal in Weststellingwerf toegenomen. Dit gaat ten koste van de streektaal Stellingwerfs.

1.5 ontwikkeling spreektaal tegen kinderen 1980 - 2015 (%)

spreektaal tegen kinderen (%)

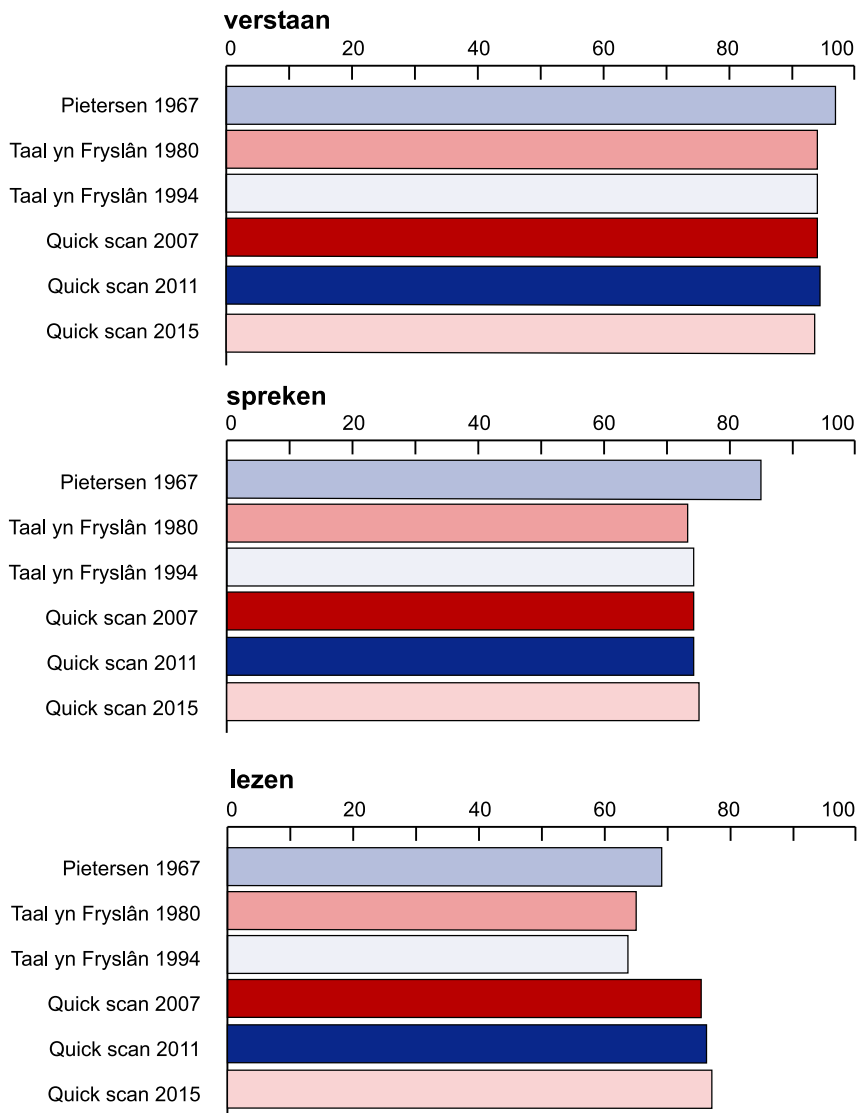


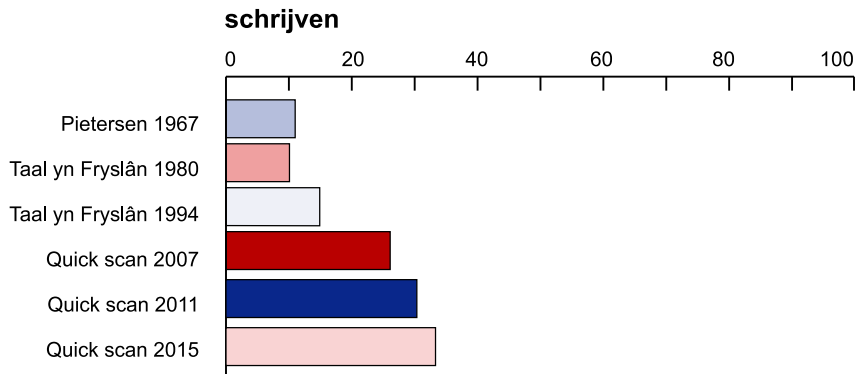
De ontwikkeling spreektaal tegen kinderen is vanaf 1980 onderzocht.

Bronnen:

- D. Gorter, G.H. Jelsma, P.H. van der Plank en K. de Vos, *Taal yn Fryslân - ûndersyk nei taalgedrach en taalhâlding yn Fryslân*, Ljouwert, 1984
- D. Gorter, R.J. Jonkman, *Taal yn Fryslân op 'e nij besjoen*, Ljouwert, 1995
- provincie Fryslân, *rapportage quick scan Friese taal*, Leeuwarden, 2007, 2011, 2015

1.6 ontwikkeling taalbeheersing Fries 1967 - 2015 (%)





In het onderzoek van Pietersen (1967) is gekozen voor 11 gemeenten (10 op toeval en de gemeente Leeuwarden); de Stellingwerven en de Waddeneilanden maakten geen deel uit van het onderzoek.

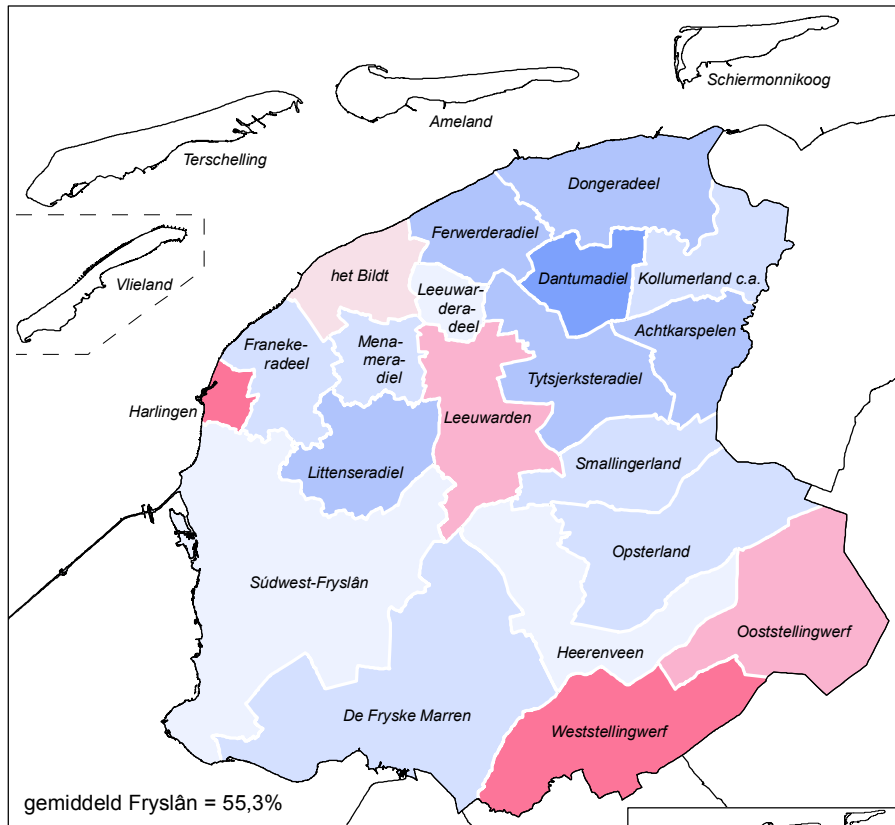
Bij de uitkomsten van Taal in Fryslân uit het jaar 1980 zijn ook de Waddeneilanden meegenomen; bij de overige onderzoeken is dat niet het geval.

In bovenstaande grafieken zijn alleen de gegevens opgenomen, waarbij de respondent heeft aangegeven de desbetreffende taal **vrij aardig, goed** of **zeer goed** te beheersen.

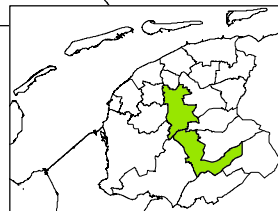
Bronnen:

- L. Pietersen, *De Friezen en hun taal*, Drachten, 1969
- D. Gorter, G.H. Jelsma, P.H. van der Plank en K. de Vos, *Taal yn Fryslân - ûndersyk nei taalgedrach en taalhâlding yn Fryslân*, Ljouwert, 1984
- D. Gorter, R.J. Jonkman, *Taal yn Fryslân op 'e nij besjoen*, Ljouwert, 1995
- provincie Fryslân, *rapportage quick scan Friese taal*, Leeuwarden, 2007, 2011, 2015

2.1 Fries als moedertaal onder de inwoners van Friese gemeenten (%)

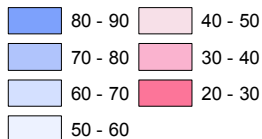


De moedertaal is als volgt gedefinieerd: de taal waarin de respondent is opgevoed. Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens van respondenten die aangeven het Fries als moedertaal te hebben.

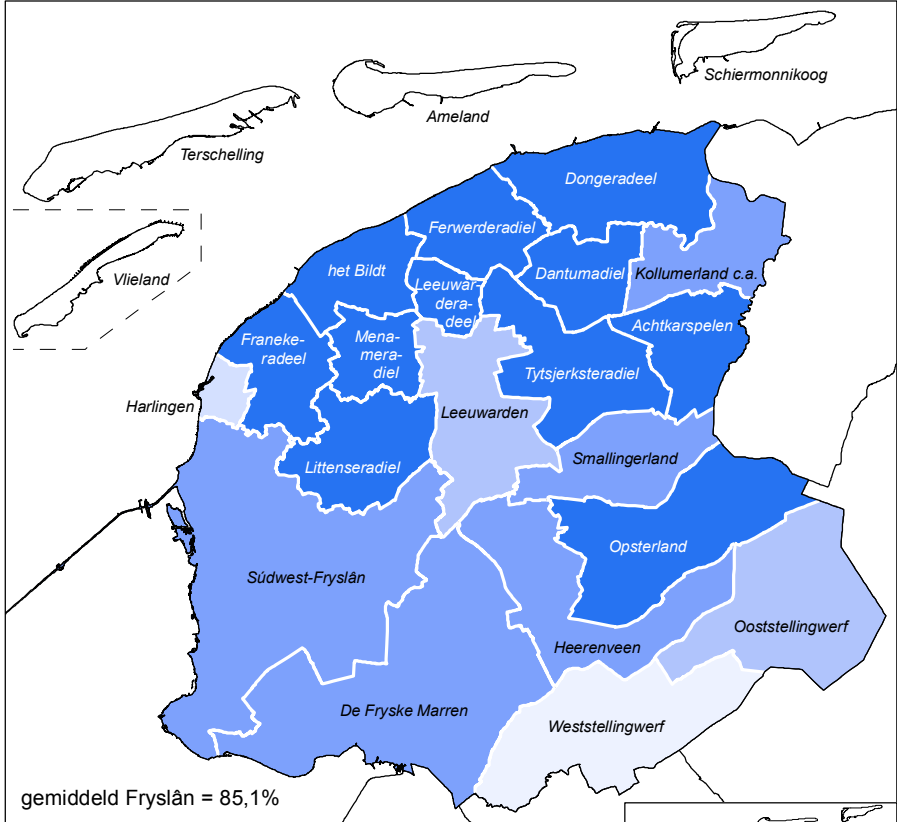


toe- afname t.o.v. 2011

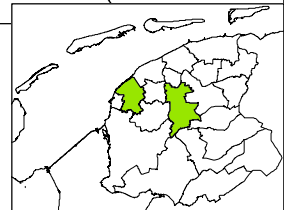
Fries als moedertaal in %



2.2 Fries verstaan per gemeente (%)

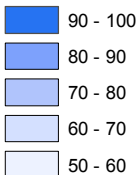


Bovenstaande kaart geeft de percentages weer, waar de respondent heeft aangegeven het verstaan van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **heel goed** te beheersen.

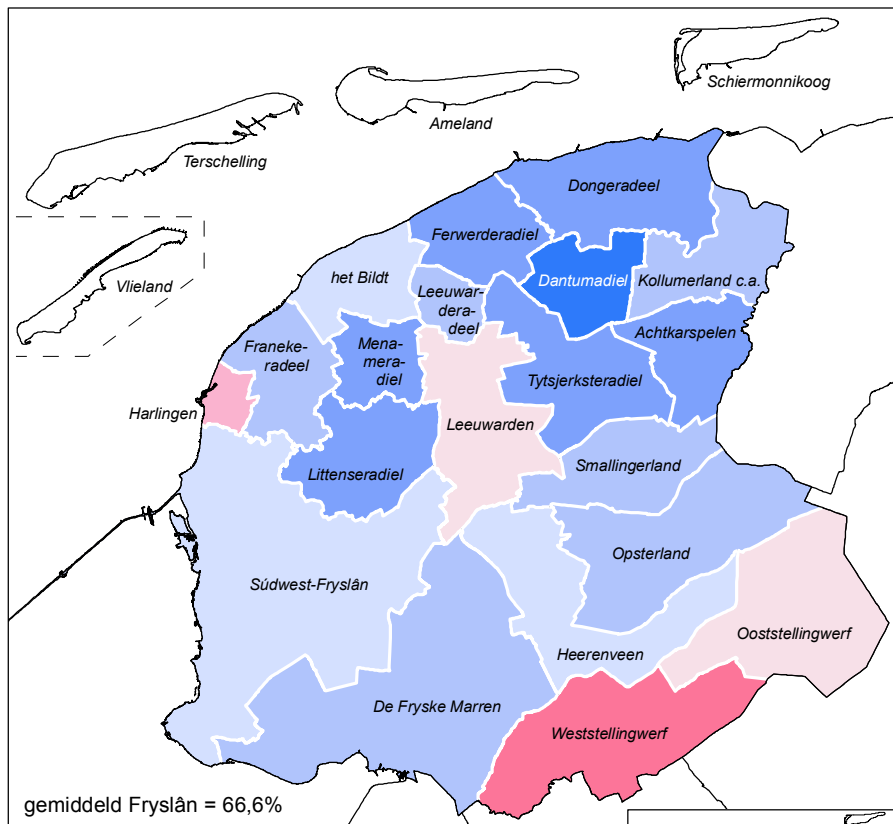


toe- afname t.o.v. 2011

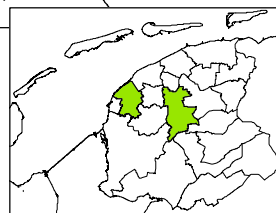
Fries verstaan in %



2.3 Fries spreken per gemeente (%)

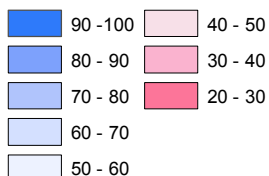


Bovenstaande kaart geeft de percentages weer, waar de respondent heeft aangegeven het spreken van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **heel goed** te beheersen.

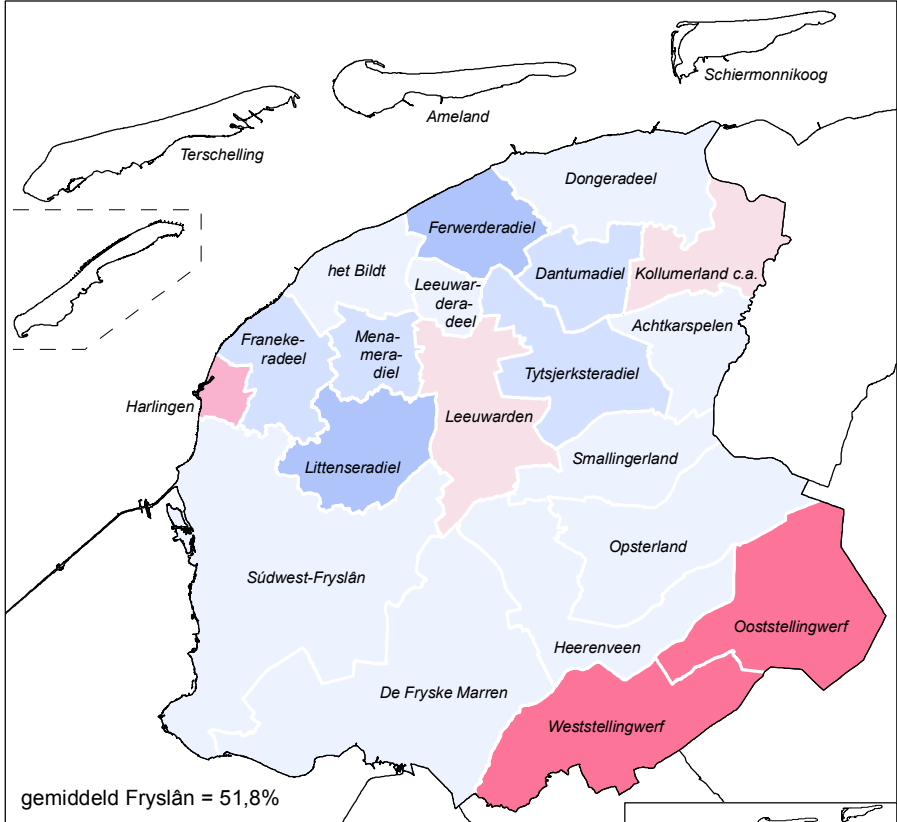


toe- afname t.o.v. 2011

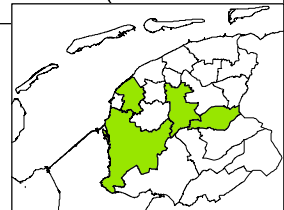
Fries spreken in %



2.4 Fries lezen per gemeente (%)

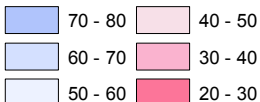


Bovenstaande kaart geeft de percentages weer, waar de respondent heeft aangegeven het lezen van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **heel goed** te beheersen.

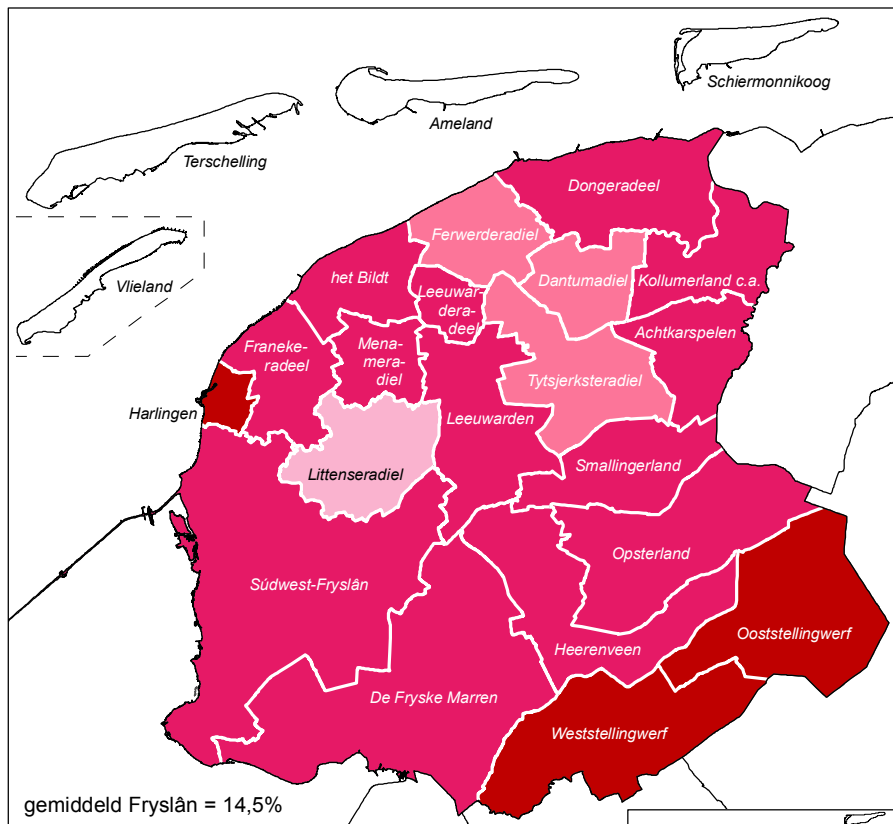


toe- afname t.o.v. 2011

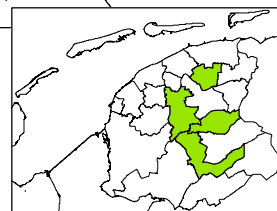
Fries lezen in %



2.5 Fries schrijven per gemeente (%)

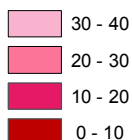


Bovenstaande kaart geeft de percentages weer, waar de respondent heeft aangegeven het schrijven van de Fries taal naar eigen zeggen **goed** of **heel goed** te beheersen.

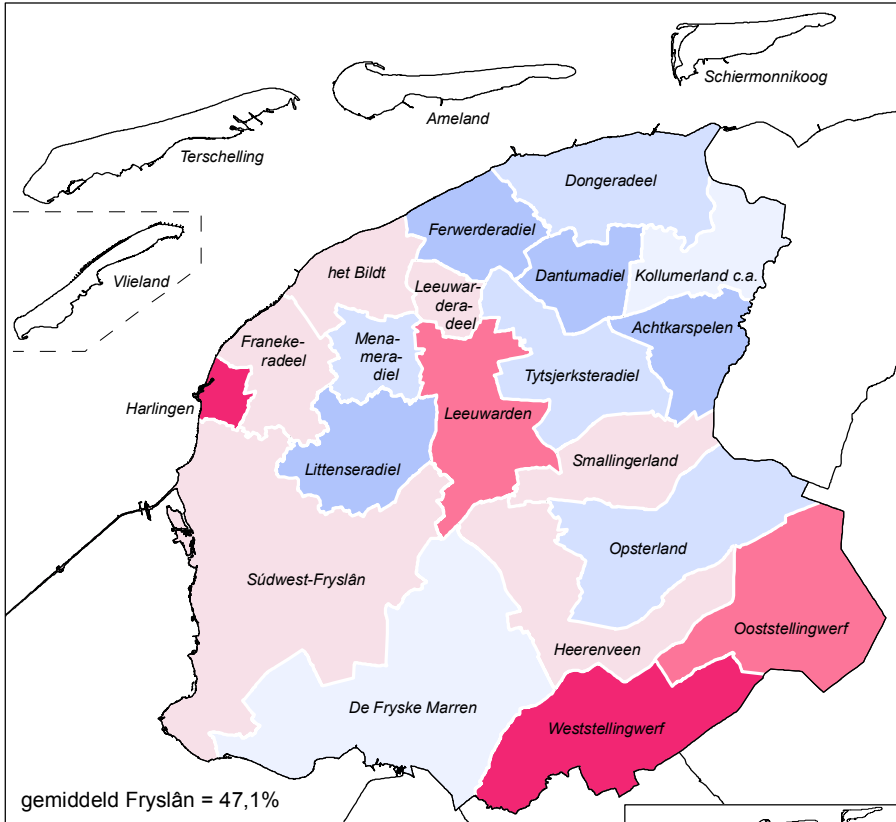


toe- afname t.o.v. 2011

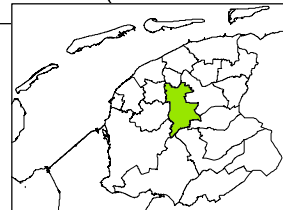
Fries schrijven in %



2.6 spreektaal Fries tegen partner per gemeente (%)

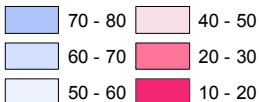


Bovenstaande kaart geeft de percentages weer, waar de respondent heeft aangegeven meestal Fries met zijn/haar partner te spreken.

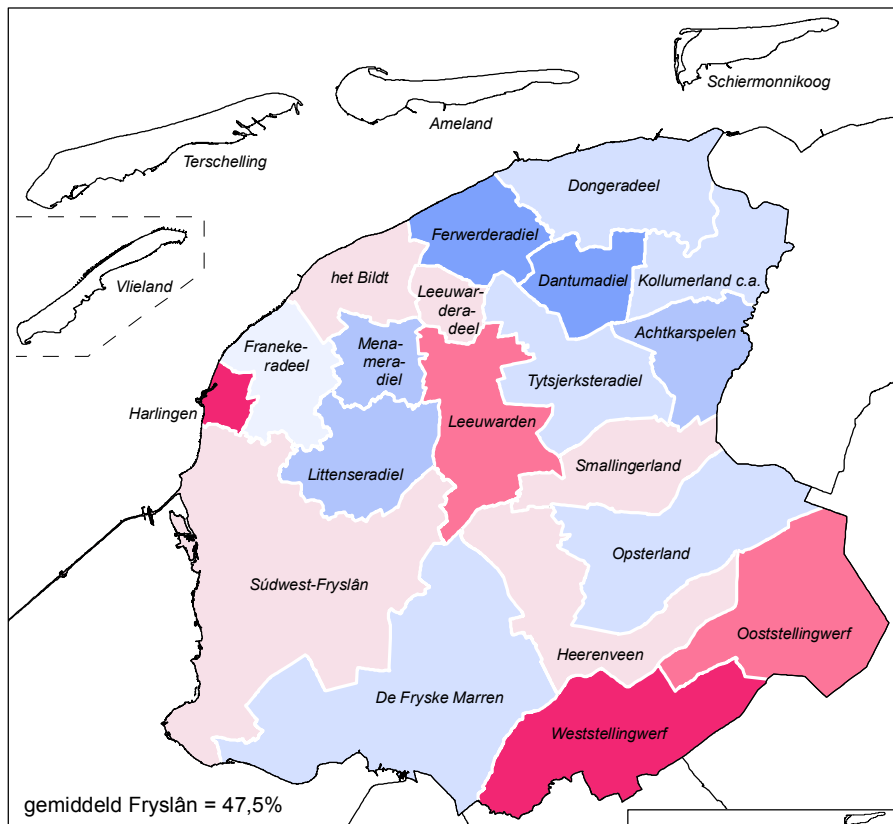


toe- afname t.o.v. 2011

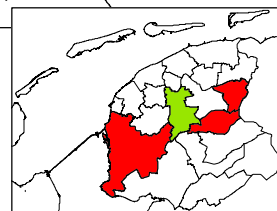
spreektaal Fries tegen partner in %



2.7 spreektaal Fries tegen kinderen per gemeente (%)

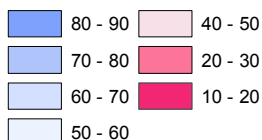


Bovenstaande kaart geeft de percentages weer, waar de respondent heeft aangegeven meestal Fries met zijn/haar eigen kind te spreken.

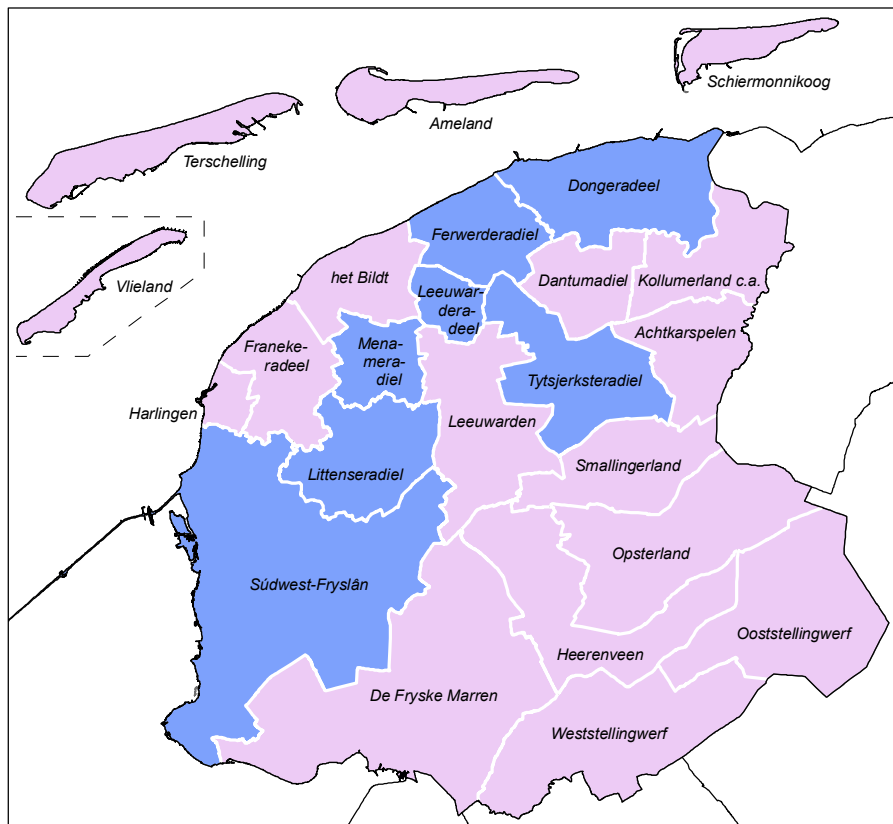


toe- afname t.o.v. 2011

spreektaal Fries tegen kinderen in %



3.1 gemeenten met een intentieverklaring Fries

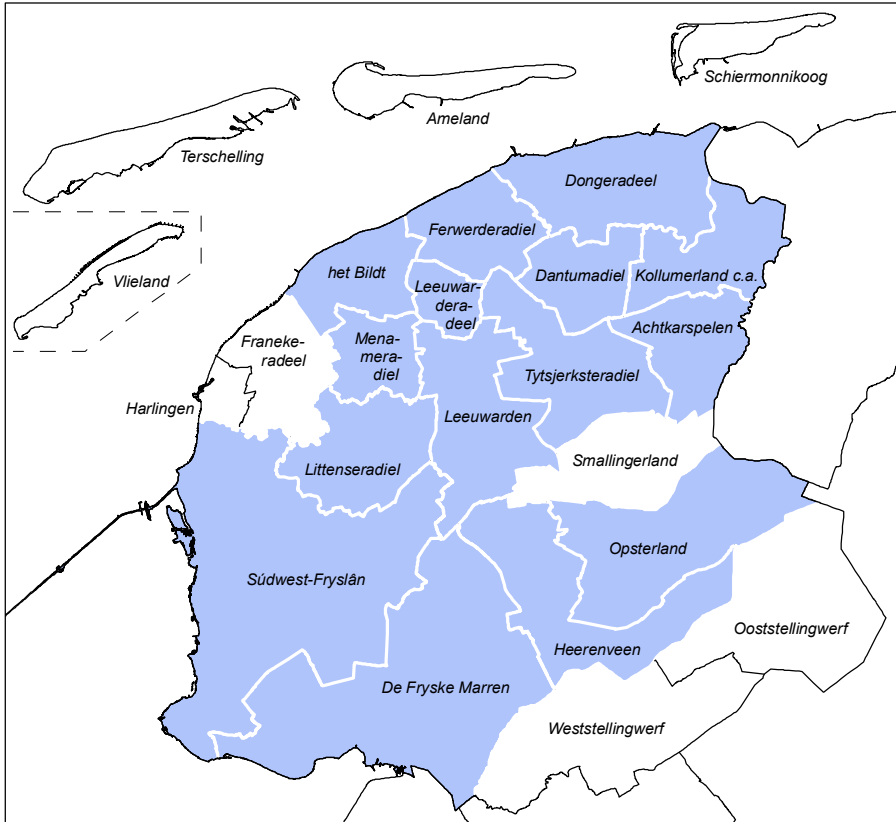


Bovenstaande kaart geeft een overzicht van de gemeenten die met de provincie Fryslân de afspraak gemaakt hebben zoveel mogelijk de Friese taal te gebruiken in onderling geregistreerde schriftelijke stukken. Deze afspraak ligt vastgelegd in een zogenaamde intentieverklaring. De gemeente Boarnsterhim had een intentieverklaring met de provincie Fryslân afgesloten, maar deze gemeente is in 2014 opgegaan in vier andere gemeenten. Tussen de provincie Fryslân en de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen en De Fryske Marren zijn nog geen afspraken gemaakt over het gebruik van het Fries in onderlinge communicatie. Gemeente Sudwest-Fryslân heeft al na de gemeentelijke herindeling in 2011 aangegeven zich gebonden te voelen aan de intentieverklaring die de eerdere gemeente Wymbritseradiel met de provincie gesloten had.

Informatie over gemeenten met een beleidsplan of verordening voor het Fries is in deze kaart niet opgenomen. In de Wet Gebruik Friese taal, die op 1 januari 2014 is ingegaan, ligt namelijk vastgelegd dat alle decentrale overheden en bestuursorganen in het Friese taalgebied (dat bestaat uit alle Friese gemeenten, behalve Weststellingwerf en de Waddeneilanden) verplicht zijn een beleidsplan op te stellen voor het gebruik van de Friese taal in hun gemeente of bestuursorgaan.

gemeenten met een intentieverklaring

3.2 gemeenten die het Tomke-project meefinancieren

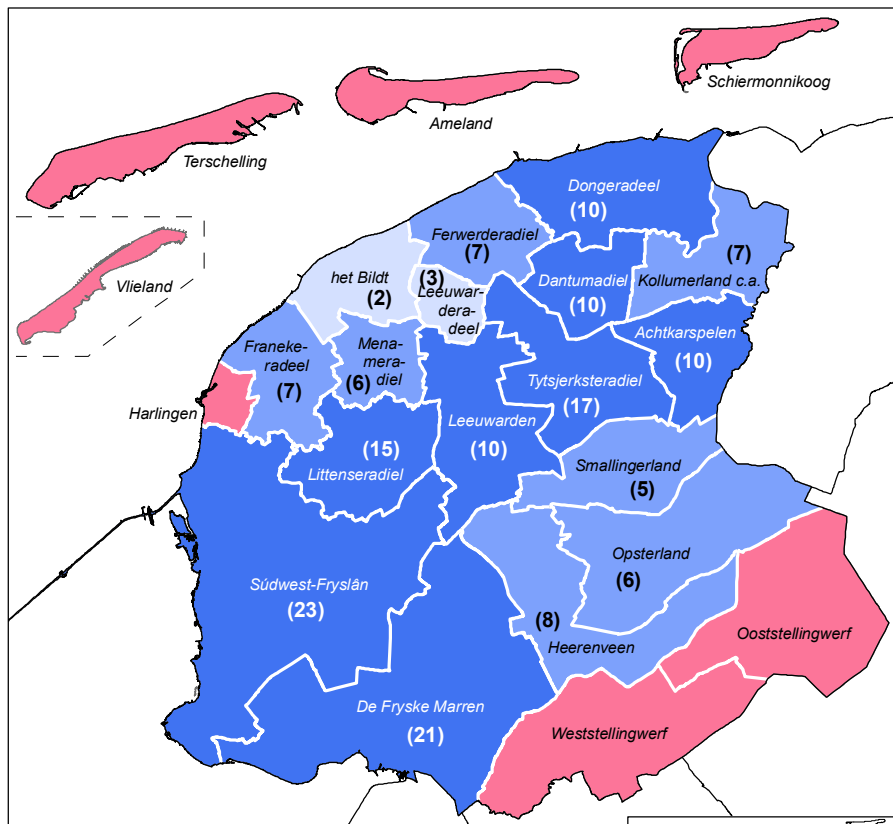


Het Tomke-project is een Friestalig taal- en leesbevorderingsproject gericht op de doelgroep peuters (kinderen van 2 tot 4 jaar) en hun ouders/opvoeders. Tomke is in 1996 in het leven geroepen en kent elk jaar een nieuw thema. Doel van het project is om de Friestalige leescultuur in deze leeftijdscategorie te bevorderen en ouders en andere opvoeders actueel en aansprekend Fries materiaal aan te bieden. Meer informatie is te vinden op www.tomke.nl.

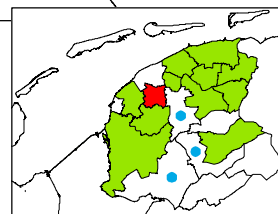
In 2014 ontving het Tomke-project subsidie van de provincie Fryslân en de gemeenten die op de kaart zijn aangegeven. Bij de subsidieaanvragen bij gemeenten is de hoogte van het bedrag bepaald op basis van het aantal inwoners van de desbetreffende gemeente. De financiële bijdrage van gemeenten wordt gebruikt voor het Tomke-boekje, de televisie-uitzendingen, inspiratieavonden en het bibliotheekprogramma.

gemeenten die het Tomke-project meefinancieren

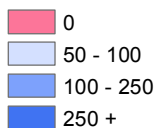
3.3 aantal kinderen op Friestalige en/of tweetalige kindercentra per gemeente



Bovenstaande kaart geeft de situatie weer per september 2015. De kaart geeft het aantal Friestalige en/of tweetalige kinderdagverblijven en peuterspeelzalen in Fryslân weer en (een schatting van) het aantal kinderen dat op deze kindercentra zit.

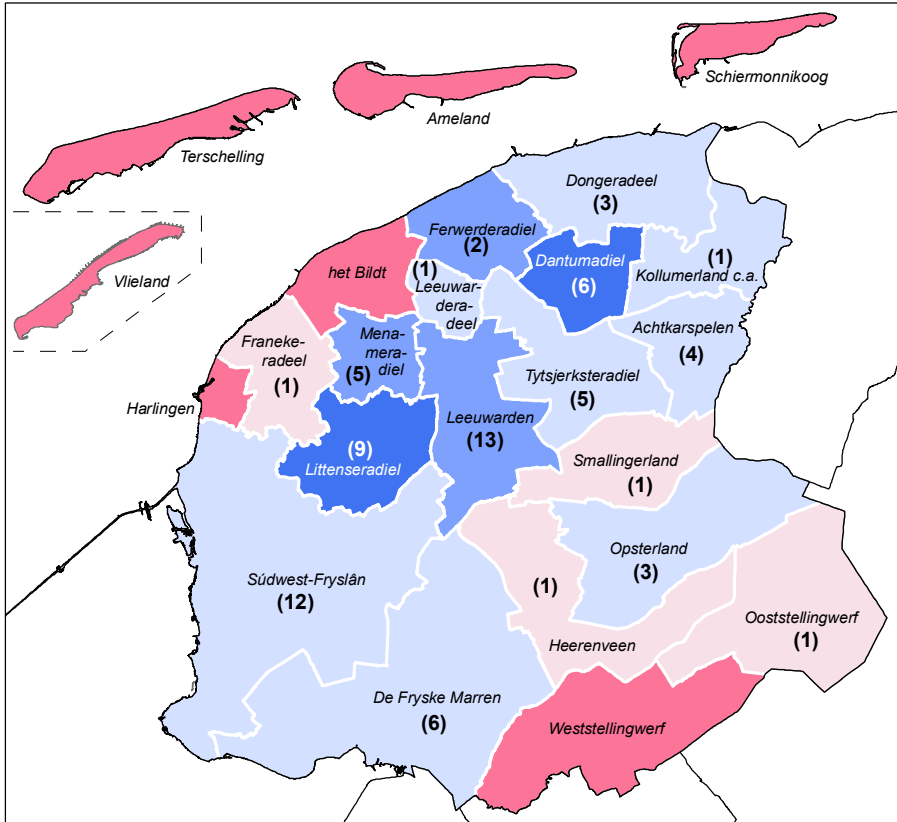


toe- of afname t.o.v. 2011 van het aantal Friestalige en/of tweetalige kindercentra
 ● geen vergelijking mogelijk in verband met gemeentelijke herindelingen



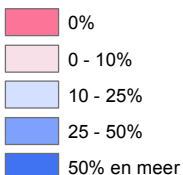
(2) = aantal Friestalige en/of tweetalige kindercentra per gemeente

3.4 basisscholen die aangesloten zijn bij het Netwurk Trijetalige Skoallen (3TS)



Bovenstaande kaart laat per gemeente het aantal scholen zien dat aangesloten is bij het Netwurk Trijetalige Skoallen en het percentage drietalige basisscholen van het totale aantal basisscholen in de gemeente.

percentage drietalige scholen per gemeente

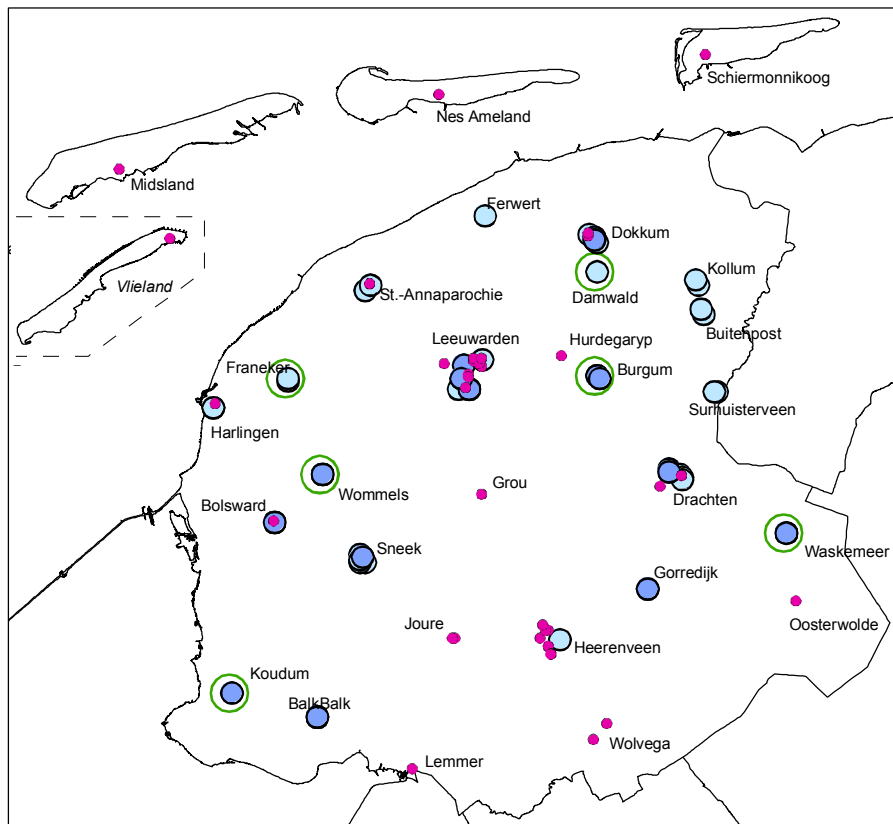


De scholen die aangesloten zijn bij het Netwurk Trijetalige Skoallen (Netwurk Drietalige Scholen) gebruiken een drietalig model voor het basisonderwijs of zijn bezig om dit model in te voeren.

Volgens dat model worden de drie talen (Fries, Nederlands, Engels) als vak onderwezen en ook als instructietaal voor andere vakken gebruikt.

(5) aantal drietalige scholen per gemeente

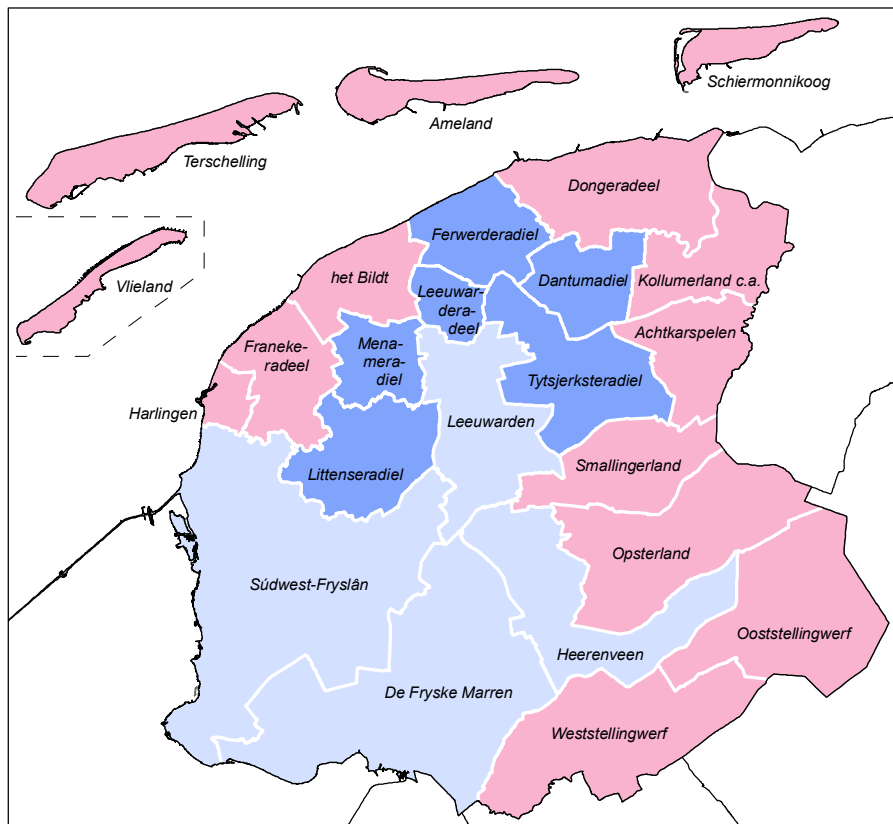
3.5 scholen in het voortgezet onderwijs die Friese les geven



Bovenstaande kaart geeft de scholen in het voortgezet onderwijs weer die het Fries als vak geven in het eerste en/of tweede leerjaar. Het aanbieden van Friese les in het eerste leerjaar van de middelbare school is verplicht voor scholen in het Friestalig gebied. Daarnaast zijn er in Fryslân een aantal scholen die meertalig voortgezet onderwijs (mvo) aanbieden. Op deze mvo-scholen worden het Fries, Nederlands en Engels niet alleen als vak gegeven, maar ook gebruikt als instructietaal

- school waar geen of niet het hele jaar het vak Fries wordt gegeven in het eerste leerjaar (38)
- school waar het hele jaar het vak Fries wordt gegeven in het eerste leerjaar (44)
- school waar ook vanaf het tweede leerjaar het vak Fries gegeven (15)
- meertalig voortgezet onderwijs (6)

3.7 gemeenten met officiële Friestalige toponiemen

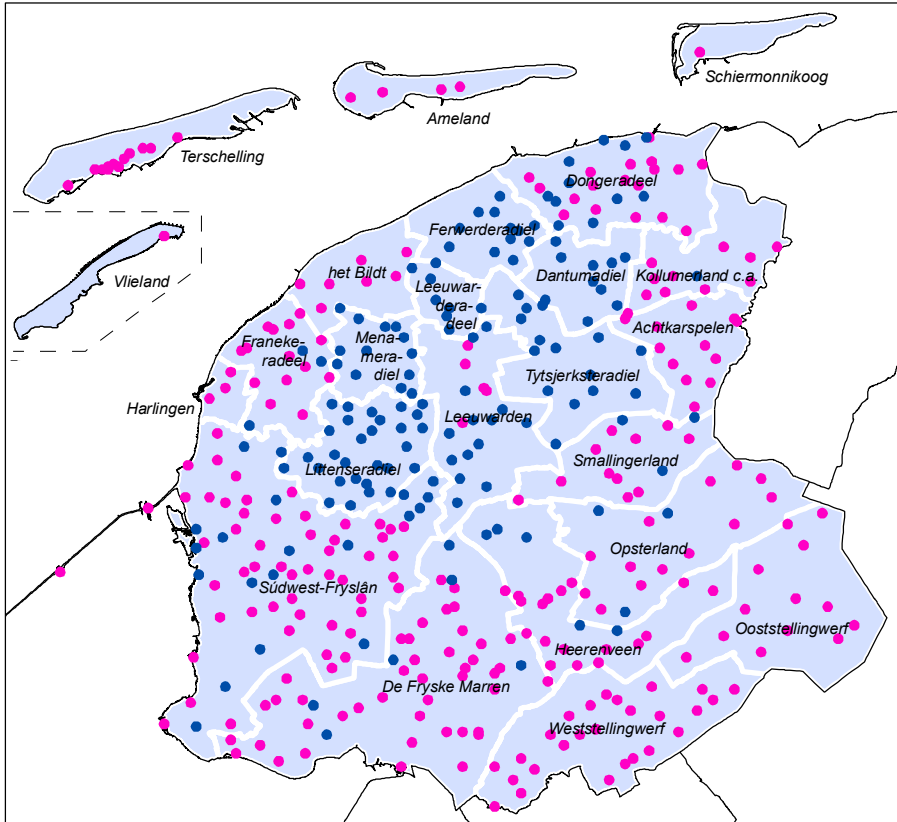


Bovenstaande kaart geeft een overzicht van de gemeenten met officiële Friestalige toponiemen. Dit betekent dat de gemeente er officieel voor gekozen heeft om de Friestalige plaatsnamen of gemeentenaam te gebruiken.

Door gemeentelijke herindelingen zijn er gemeenten die zowel Friestalige als Nederlandstalige toponiemen gebruiken.

- gemeente met Friestalige toponiemen
- gemeente met Friestalige- en Nederlandstalige toponiemen
- gemeente met Nederlandstalige toponiemen

3.8 Friestalige plaatsnamen in de provincie Fryslân

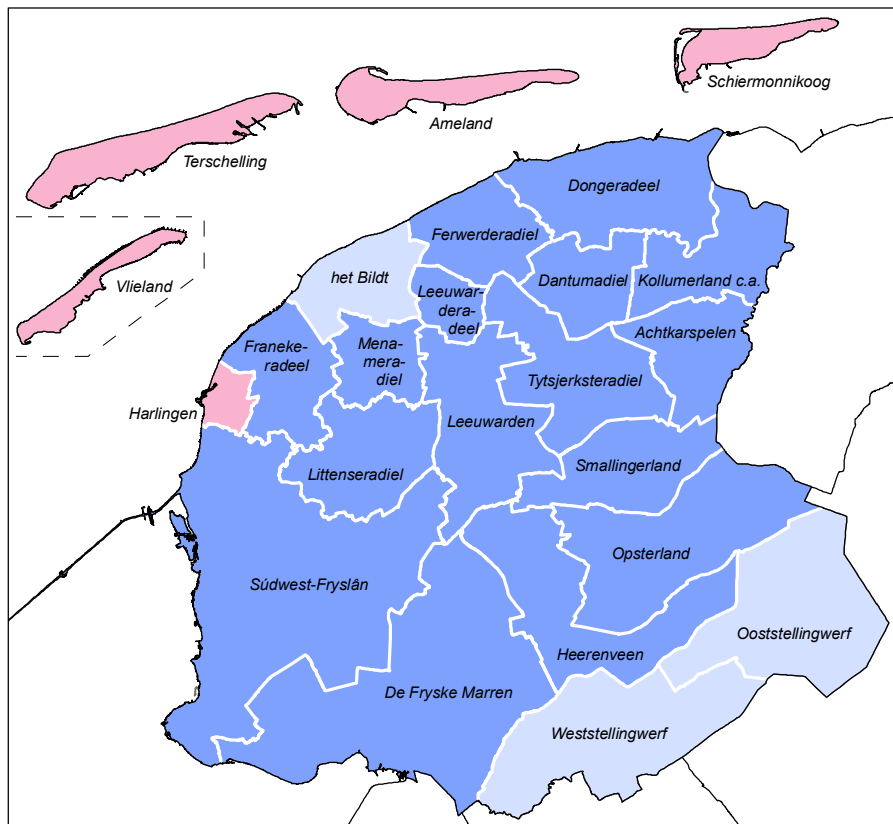


Bovenstaande kaart geeft een overzicht van de spreiding van Friestalige en Nederlandstalige plaatsnamen in de provincie.

Enkele plaatsnamen zijn van oudsher Friestalg en hebben geen Nederlandstalige variant. Deze plaatsnamen zijn op de kaart aangeduid als Friestalg.

- Friestalige plaatsnamen
- Nederlandstalige plaatsnamen

3.9 gemeenten met officiële Friestalige waternamen



Op 15 maart 2006 hebben Provinciale Staten officieel de waternamen in Fryslân vastgelegd. Alle Friese gemeenten op het vaste land, met uitzondering van Harlingen, hebben gekozen voor Friese waternamen. Harlingen heeft gebruikt gemaakt van de mogelijkheid om de waternamen in het Nederlands vast te leggen. De gemeenten Het Bildt, Oost- en Weststellingwerf hebben waternamen in de eigen streektaal en in het Fries.

- gemeenten met Friestalige waternamen
- gemeenten met waternamen in de streektaal
- gemeenten met Nederlandstalige waternamen

provinsje fryslân
provincie fryslân 

december 2015
